

ՄԵՐ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԵՏՆԵՐԸ

ՏԻԳՐԱՆ ՓՕԼԱՏ

Փարիզեան Հայ արուեստագէտներու բոյլին ամենէն թանկագինն — ու դեռ Հայոց քիչ ծանօթ — աստղերէն մին է Տիգրան Փօլատ, որուն ձեռքով նկարազարդուած Լա Պօնթէնի Առակներու շքեղատիպ հրատարակութիւնը, որ լոյս տեսաւ, ճշմարիտ գլուխ-գործոց մըն է:

Տիգրան Փօլատ, որդի եգիպտացիական հայու մը եւ Փոլոնուէի մը, աւելի քան երեսուն տարի առաջ Փարիզ եկած էր իրաւագիտութիւն ուսանելու, հետեւեցաւ Համալսարանի դասընթացներուն, ուսումնաւարտեց եւ վկայականն ստացաւ, ըսոյց փոխանակ փաստարանական ասպարէզին նուիրուելու՝ յարեցաւ արուեստի կեանքին ուր զինք կը մղէր իր խառնուածքը եւ ուր անդիմադրելիօրէն զինք կը հրաւիրէր իր բնածին կոչումը:

Իր համալսարանական ուսումնասիրութեանց շրջանին իսկ, ան արդէն մեծ հետաքրքրութիւն ցոյց կուտար արուեստի ու զրականութեան արտայայտութեանց, մօտէն կը հետեւէր իր հին ու սերտ բարեկամ Էտկար Դահինի գեղարուեստական հզօր ու փայլուն գործունէութեան, եւ անոր աշխատանքին մէջ իսկ է որ՝ անոր ցուցմունքներով՝ օր մը կը սկսէր փորագրանկարչական աշխատանքներու իր առաջին փորձերը կատարել: Բիշ յետոյ իր մէջ կը յայտնուէր նրբաճաշակ, ճապուղի ու ալլազան արուեստագէտ մը, իր յատուկ տեսողութիւնն ու իր սեպհական տոհմիկ ոճն ունեցող, որ Շահինի կողքին կուգար Ֆրանսական փորագրանկարչութեան արուեստին մէջ առաջին տեղերէն մին զրաւելլ: Այն գործերը զոր ան ի տես կը դնէ տարիներէ ի վեր հաւաքական արուեստահանդէսներու եւ մասնաւորապէս Ֆրանսայի Փորագրանկա-

րիչներու Ընկերութեան տարեկան ցուցահանդէսներուն, փարիզեան մամուլին ամենէն խառա-զահանջ քննադատներուն կողմէ մեծաներբող զնահատմանց արժանացած են, եւ իրեն է որ երկու անգամ յաակացուեցաւ այդ ցուցահանդէսին համար գեղարուեստաւէր հարուստ անձնաւորութեան մը հաստատած մրցանակը:

Փօլատ փորագրանկարներով զարդարած է քանի մը կարեւոր գրքեր, որոնք են Անաթոլ Պրանսի Սէնթ-Քլեռի հորը, Փիէր Շէնի Լուկի մը յուշագիրը (պատերազմի շրջանին գրուած եւ Ֆէրտինանի մեկնաբանութիւնները որ նախորդ գործին շարունակութիւնն են, եւ Ժէոօմ ու Ժան Թաոօի Աւագ Շաբաթն ի Սեվիլը:

Այդ բոլոր գործերուն նկարչական մեկնաբանութեան մէջ ան ցոյց տուած է նրբախոյզ տաղանդ մը, ըմբռնողական ճկուն միտք մը եւ արտայայտման ձիրքեր ուր շնորհն ու փափկութիւնը զսպուած կորովի մը կը միանան: Գծագրութեան սրութիւնն ու ճշգրտութիւն, սեւ ու ճերմակով երանգաւոր ու կենդանի գունազեղութիւն յառաջ բերելու կարողութիւն, նուրբ զիտողութեամբ ու ճոխ մտածումով լի, խաղաղ, երազկոտ, փափկօրէն հեշտական տեսողութիւն մը կեանքի, ասոնք են որ կը բնորոշեն Փօլատի գործը իր ցուցահանդէսներու դրած փլանշներուն ինչպէս զրքեր զարդարող նկարներուն մէջ: Գրահրմուտ, իրազեկ ու ծաղկեալ միտք մըն է, նկարչական մեծ վարպետներու ինչպէս եւ մեծագոյն զրազէտներու եւ բանաստեղծներու խորապէս ըմբռնուած դասերով մարզուած, ազնուապետական խառնուածքով, կատարե-

Տ Ի Գ Բ Ա Ն Փ Օ Լ Ա Տ

լուծեան հետամուտ, խստասպանանջ ներհուն
ու նրբամուլ ճաշակով՝ հարազատ ու բարձր
արուեստագէտ մը, որուն կեանքը գեղեցկին
բոլորանուէր պաշտում մը եւ անոր ինքնա-
տիպ ու կենդանի ձեւերով արտայայտման
մշտական ճիգ մըն է լուի։ Տեսած ենք իրմէ՝
կանաչի մերկութեան զմայլելի պատկերա-
ցումներ, գրեթէ քնարերգական տարրոգում-
ներ (կիսամբափ ընկողմանած շնորհածաղիկ
մերկ գեղունին, կամ հոյակապ ու ցուազին
Արիանէն), գիւղական տեսարաններ՝ վերգիլ-

եան քաղցրութեամբ եւ կատարելութեամբ,
պատմական, դիցաբանական հին տեսիլներու
արդիաշունչ վերակոչումներ, երազի եւ քմայ-
քի երեւոյթներ՝ բանաստեղծօրէն նկարագրու-
ած, ու նաեւ այսօրուան կեանքէն առնուած
տեսարաններ ու տիպարներ՝ համեղ կենդա-
նութեամբ թարգմանուած, եւ որ անկորուստ
էջեր են, նուրբ հմայքով մը տոգորուն։

Լա Ֆօնթէնի Առակներու նկարագարողու-
մին նուիրուած այս հատորին մէջ որուն, կ'աշ-
խատէր 4—5 տարիէ ի վեր, ան ինքզինքը կը

գերազանցէ: Գրական այդ աննման հրաշա-
կերտը մին է այն արտադրութիւններէն զոր
նկարչութեամբ մեկնել ամենէն աւելի դժուար
է: Լա Ֆօնթէն, որուն համար դարուն մեծա-
զոյն դէմքը, Մոլիէր, Կ'րօէր՝ «Մենէ սոյն ո-
րուն զորքը ամենէն երկարատեւ կեանքը

Կողբ զարգառող նկար

պիտի ունենայ, պօնսմէն է» (բարի մարդուկը,
տերմիշը), հեռու է շատերուն կարծած հասարակ
առականութան բլլալէ, ան մարդկային կեանքի
առաջնակարգ հոգեբան դիտողներէն մին եւ
զամ է, իր ձեռով մեծ վիպասան մը եւ մեծ
թատրերգակ մը, որ իր առակներու գործօն
ու խոր պատկերիկներուն մէջ կը խտացնէ
կեանքի «հարիւր արարով գաւեշտա-ողբեր-
գական տաամը», եւ ան իր դիտողութիւններն
ու խորհրդածութիւններն արտայայտելու հա-
մար ունի մոգական ձիրքեր ուր քմայրտա
բանաստեղծը, իրապաշտ վիպողը, բնութեան
սիրահար ու զայն խորապէս հասկցող նուրբ
ու գունագեղ նկարիչը եւ խոր ու դառն այլ եւ
փափուկ, թեւաւոր երգիծաբանը կը միանան:
Անոր զորքը չի բաղկանար միայն Առակներու
հաւաքածուով, որով լոկ զայն կը ճանչնան
շատերը եւ զոր ընդհանրապէս կը կարծեն
տղոց համար գրուած սիրուն, զուարճալի ու
հրահանգիչ պատմութիւններու շարք մը. ան
ընդարձակ է ու այլազան, անոր մէջ կան
զմայլեւի եղերերգներ ուր Անտրէ Շէնիէն կը
կանխէ, վէպի, թատրերգութեան ու քնարեր-
գութեան խառնուրդ քմածին ամենասիրուն
գրուածքներ, եւ Պոքաշիոյի, Արիստիդի ու
Միլնադարեան Յրանալի ժողովրդական
հեքիաթագիրներու հետեւողութեամբ հին
Ֆրանսերէնով շարագրուած սրամիտ պաշտելի

պատմութիւններ. քայց նորէն այդ գործին
կեղրոնական, կարեւորագոյն մասը կը կազ-
մեն Առակները, որ Պալգաքեան «Մարդկային
կատակերգութիւնն» են՝ անկից երկու դար
առաջ գրուած, աւելի թեթեւ, աւելի խիտ,
աւելի նուրբ ու միամիտ ձեւով մը, խորքին
մէջ նոյնքան ամուր, լուրջ ու զօրեղ:

Ուրիշ արուեստագէտներ արդէն նկարա-
դարդած էին Առակներու հաւաքածուն, դերա-
կատար անասունները նոյնութեամբ պատկե-
րացնելով իրենց զծագրութիւնը. զործին կե-
ղեւն է որ անոնք կը վերարտադրէին Փօլատ
նախընտրած է, ինչպէս իրմէ քիչ առաջ, կամ
զրեթէ նոյն ատեն, ուրիշ քանի մը արուես-
տագէտներ ալ փորձած էին, Առակներու դե-
րակատար անասուններուն մէջէն տեսնել ա-
նոնց խորհրդանշած մարդկային տիպարները,
հին օրերու ինչպէս այսօրուան իսկ իրենց
դէմքով, հագուստով ու հոգիով), եւ յաջողած
է հասնիլ իր ծրագիրն իրականացնելու ախ-
պիսի ճապկութեամբ մը, զօրութեամբ մը
եւ պէսպիսութեամբ մը, որ իր նկարներն
իրապէս արժանի կը դառնան մեծ բանաս-
տեղծին էջերուն քով գրուելու իբր զանոնք
լիովին ու հարազատօրէն մեկնող զեղարուես-
տական արտայայտութիւններ:

Տիգրան Փօլատ՝ իր դասիկէն նկ
Ինքնագիծ կենդանագիր

Դրքին յառաջաբանը գրած է յայտնի
գրագէտ ու հմուտ զեղարուեստասէր Լուի
Պարթու, Յրանալի Ակադեմիայի անդամ
եւ ներկայիս Արդարագատութեան նախարար.
Եւ այդ յառաջաբանը ոչ միայն Փօլատի տա-

դանդին մեծարժէք զնահատում մը կը պարունակէ այլ եւ լա Յօնթէնի հանճարին նուիրուած գրական սիրուն էջ մըն է, որուն ամբողջական թարգմանութիւնը հաճոյքով կուտամ Անսիխի ալս թիւին մէջ :

Փօլատի այս նոր գործը փարիզեան զեղարուեստագէտներու շրջանակին մէջ արդէն գտաւ իր արժանաւոր զնահատումը. l'Europe Nouvelle շարաթաթերթին մէջ Յրետերիք Սապաթիէ կը գրէ.

« ... Լա Յօնթէն բազմ ունիւ Այս վերջին երկու տարուան ընթացքին, Առակները նկա-

դերը զոր ընութիւնն ու անասունները կը կատարեն Լա Յօնթէնի գործին մէջ, զեր որ Առակներուն կ'ընծայէ նկարագեղութիւն մը (pittoresque) որ դասական գրականութեան մէջ զրեթէ մէկհատիկ է եւ որ քիչ մը կը պակսի Փօլատի կերպարուեստական թարգմանութեան մէջ :

«Այս պատմութեան քները Փօլատ պատկերացուցած է հնարամիտ ճարտարութեամբ մը որ կը գուարճացնէ ու կը հմայէ, ու նաեւ Առակներուն նկարագրին կատարեալ հասկացողութեամբ մը: Լիովին յարգած է Լուի Ժ. Ի.

ՏԻՐԱՆՓՈՒՆՏ

Մուկն ու Ոսրեկ

բազարդել ցանկացած են երեք նկարիչներ, երեք վարպետներ, եւ երեքն ալ գերադանցապէս յաջողած են: Երեքն ալ նոյն զազափարն ունենալով իրր մեկնակէտ, — Առակներուն մարդկայնութիւնը, — բոլորովին տարբեր գործեր արտադրած են: Շատելէն ու Կիւս Պոֆայէն յետոյ, Փօլատ ահա մեզի կուտայ մեկնաբանութիւն մը ինքնադրոշմ, բայց որ նոյնքան լաջողապէս կը պատշաճի առակախօսին գործին: Շատելի պէս, Փօլատ ուզած է ի վեր հանել թէ Առակներն ամէն բանէ առաջ պատմութեան քներ են եւ թէ անասուններու կերպարանքին տակ մարդեր է որ անոնք ի տես կը դնեն: Շատ յաճախ ուրեմն վերծեւափոխած է բանաստեղծին պատմածը, զայն մարդկայնացուցած է, թերեւս ծայրայեղօրէն վերածելով

զարու մթնոլորտը, այն բարձր զնացքը ուր ազնուական բան մը կը զգացուի եւ որ կը տեսնուի 1660էն յետոյ երեւան եկած Ֆրանսական բովանդակ արուեստին մէջ, նոյն իսկ անոնց մօտ որ ամենէն աւելի տրամադիր կը թուին ինքզինքնին ատկից ազատելու, ինչպէս Մուլիէն եւ նոյն ինքն Լա Յօնթէն:

«Եւ ի՞նչ անթերի փորագրիչ, այս Փօլատը: Կը վերգտնենք հոս Մուկի մը յուշագրին ճարտարութիւնները, զիւտերը, փափկութիւնները: Մէկ խօսքով, շատ զեղեցիկ զիրք մըն է ասիկա, լաւադոյններէն մին, եթէ ոչ լաւագոյնը՝ այս տարեվերջին: Առանց ունենալու Շատելի մը հզօր ու քիչ մը դաժան ինքնատուրութիւնը, օվերնեական ուժը, կամ Կիւս Պոֆայի մը շողշողուն քմայքը, Փօլատ մէջ-

տեղ հանած է գործ մը ամուր, ճշգրիտ ու
ներդաշնակ, որ թերեւս Առաքններուն սմէնէն
համազօր պլաստիկական թարգմանութիւնն
է որ ունինք»

Փօլատ իր ուժերուն լրութեանը մէջ է,
եւ դեռ իրմէ կը սպասուին շատ մը գեղեցիկ

գործեր: Այս միջոցիս իրեն յանձնուած է Պո-
քաշիոյի մէկ պատմութեամբին նկարագարողու-
մը, եւ քիչ օրէն լոյս կը տեսնէ Ռընէ Պուա-
լէվի «Նիմփաներ եւ սատիրներ որ կը պա-
րեն» գործը՝ իրմէ պատկերագարուած:

Ա. ԶՊՊԱՆԵԱՆ

ՏԻԳԸՆ ՓՈԼԱՏ

Մահն ու Փայտահար

ՏԻՒՐԱՆ ՓՕԼՆՏ

ԵՐԿՈՒ ԱՔԼՈՐՆԵՐԸ